

ארבעה צריכים חיזוק (ברכות לב:) - שיתחזק אדם בהם תמיד בכל כחו (רש"י)

הרבה עבודה, והוא היה צריך לעבוד ולעבוד ולעבוד, ונתקיימה בו הברכה. ואילו הראשון שביקש 'פרנסה', לא הוצרך לעבוד הרבה, אלא עם קצת עבודה כבר הייתה לו פרנסה, אבל השני שביקש ברכה על 'עבודה', הוצרך לעבוד הרבה, ועבד קשה, כי הכל בידי שמים כפי מה שמבקשים!

חיזוק בשלושת עמודי העולם

ונשוב לענין המחלה, שאם המחלה נמשכת הרי זה סימן שיש איזה חטא שלא יודעים מהו, ואיננו יודעים במה צריכים להתחזק, לכן עלינו להתחזק בכל מה שצריך חיזוק, וכאמור ישנם שלושה דברים כלליים: תורה, עבודה, וגמילות חסדים, ובהם צריכים להתחזק.

חיזוק בתורה – ללמוד עוד כמה דקות, או במחשבה, אפילו כשאי אפשר ללמוד מתוך הגמרא, לחשוב על מה שלמדתי, לחזור במחשבה על הלימוד, ומחשבות קדושות, זה גם חיזוק. **וכן בתפילה** – שהיא עבודה שלב, יש הרבה מדרגות בכונה בתפילה, כגון באיזה ברכה, וכיצד לכוון, יש בזה הרבה מדרגות, ואפשר להוסיף חיזוק, כל אחד לפי כוחו כמוכח. **וגמילות חסדים** – זה מידות טובות, ואהבת לרעך כמוך, להשתתף בצער של חברו, לחשוב על השני ולהשתתף בצערו.

ועל תורה אמרו חז"ל (סנהדרין צט, א) שמי שאפשר לו לעסוק בתורה ואינו עוסק, עליו נאמר כי דבר השם בזה, והיינו שאם אפשר עוד משהו ללמוד ואינו לומד, אפילו משהו, הוא כבר נקרא מבזה את דבר השם, שאינו מחשיב את התורה, כי את מה שמחשיבים, וכגון אם יש איזה כסף שאפשר לקחת מן ההפקר, מי לא ייקח? מי שלא מחשיב לא ייקח, אבל מי שמחשיב בודאי ייקח, והרי התורה טוב סחרה מכל סחורה!

התורה דואגת ללומדיה

ובענין חשיבות התורה, ידוע המעשה עם מסכת חגיגה, כפי שהובא בספר מנורת המאור (נר ג' כלל ח' ח"ג) בשם מדרש תנחומא: מעשה בחסיד אחד שהיה מתייחד במקום אחד והיה לומד בו במסכת חגיגה, והיה מהפך בה ומזהרה כמה פעמים עד שלמד אותה היטב והייתה שגורה בפיו וכו', כיון שנפטר מן העולם היה בביתו לבדו ולא היה שום אדם יודע בפטירתו, באתה דמות אשה אחת ועמדה עליו והרימה קולה בבכי ומספד, ותרבה אנחתה וצעקתה עד אשר נתקבצו ההמון.

ותאמר להם, ספדו לחסיד הזה וקברוהו וכבדו את ארונו ותזכו לחיי העולם הבא, שזה כיבדני כל ימיו ולא הייתי לא עזובה ולא שכוחה. מיד נתקבצו כל הנשים וישבו עמה ועשו עליו מספד גדול ועצום, והאנשים התעסקו בתכריכו וכל צרכי קבורתו וקברו אותו בכבוד גדול, ואותה אשה בוכה וצועקת. אמרו לה, מה שמד: אמרה להם חגיגה שמי. כיון שנקבר אותו חסיד נעלמה אותה אשה מן העין, מיד ידעו שמסכת חגיגה הייתה, שנראית בצורת אשה ובאתה בשעת פטירתו לספוד לו ולבכותו ולקברו בכבוד, על שהיה שונה אותה תמיד ושקד ללמוד בה, עכ"ל.

והיינו שהמסכת דואגת לכבודו של מי שלומד אותה. ושמעתי שסיפרו מעשה שהיה לאחרונה, שהייתה לווייה של אחד שנפטר, והיו שם רק תשעה אנשים, ולא השיגו מנין להלוויה, מפני מחלת הקורונה, ופתאום הגיע אדם עשירי שלא הכירוהו והשלים את המנין, ולאחר מכן נעלם והלך, והספיקו לשאול אותו מה שמו, ואמר גנצפריד, והתברר אחר כך שהנפטר היה לומד הרבה בספר קיצור שולחן ערוך, לרבי שלמה גנצפריד, וכנראה בעל הקיצור שולחן ערוך בא להלוויה, לכבדו שיהיו עשרה בקבורתו. זהו הענין של תורה. מי שלומד מסכת חגיגה היא דואגת בשבילו, ומי שלומד קיצור שולחן ערוך, המחבר רבי שלמה גנצפריד דואג בשבילו.

בחירת ישיבה – לא ללחוץ להתקבל

וברצוני להזכיר עכשיו דבר שאנשים טועים בו. הנה בימים אלו הרבה מסיימים ישיבה קטנה ומתקבלים לישיבה גדולה, כי באלול מתחיל זמן חדש בישיבות, וכל אחד מחליט ובוחר לאיזו ישיבה הוא רוצה ללכת, ועושה השתדלות ומאמצים שיקבלו אותה, ולפעמים הוא רוצה ללכת לישיבה חשובה מסוימת, שלא מקבלים אותו שם, רק עם השתדלות, וההורים משתדלים הרבה ומבקשים בשבילו שיקבלו אותו.

ולא יודעים שהכל בידי שמים, וכל דעביד רחמנא לטב עביד, **והיכן שרוצים לקבל אותו שם הוא יצליח, אבל היכן שלא רוצים אותו, אם הוא יכנס לשם בלחץ הוא לא יצליח! זה בדוק ומנוסה שכך המציאות, כי כל**

התגברות המחלה מחמת חטא

מחלת הקורונה נמשכת עדיין, וגם התחזקה, וגם אנשים צעירים חולים בזה וסובלים מאד, וזהו צער גשמי, קשיים גשמיים, וגם ברוחניות, עסק התורה אינו בציבור גדול, ואי אפשר לעסוק בתורה עם כל הציבור ביחד, וכן התפילה אינה "ברב עם הדרת מלך" כמו שהיה פעם, וכפי הנראה יש איזה חטא, מוכרח להיות איזה חטא שגורם לזה.

ואין לנו נביאים ונבואה לדעת בדיוק מהו החטא, אבל ישנם שלושה דברים כלליים, וכמו שאמרו (אבות א, ב) על שלושה דברים העולם עומד: תורה, עבודה, וגמילות חסדים, וצריכים להתחזק בדברים האלה, כי כנראה יש רפיון, והרפיון גורם את הקשיים הללו.

וכן אמרו (ברכות לב, ב) ארבעה צריכים חיזוק: תורה, ומעשים טובים, תפילה, ודרך ארץ, ושלושת הדברים הראשונים הם הדברים הנ"ל, תורה, ועבודה זה תפילה, וגמילות חסדים זה מעשים טובים.

ועוד נוסף עליהם דבר רביעי דרך ארץ, ופירש רש"י שם: אם אומן הוא לאומנותו אם סוחר הוא לסחורתו וכו', והיינו שזה שייך למי שעוסק בפרנסה, שצריך חיזוק בזה, אבל יש הרבה בני תורה שאינם עוסקים בפרנסה וברוך השם מסתדרים ויש ממה להתקיים, ואשריך בעולם הזה, מסתדרים ומאושרים בלי צורך לעסוק בפרנסה.

בני תורה לא מחפשים עשירות

ומצינו בגמרא (ב"ב ח, ב) שרבנן לא צריכי נטירותא, והיינו שהרי עיר צריכה שמירה מגנבים ושוודדים, ובני העיר משלמים מס קבוע על שמירת העיר, אבל רבנן פטורים ממס השמירה, מפני שהתורה שלהם משמרת אותם ואינם זקוקים לשמירה, ומי נקרא רבנן? כתב הרא"ש שם "ונראה שתלמיד חכם שיש לו אומנות או קצת משא ומתן להתפרנס כדי חייו ולא להתעשר, ובכל שעה שהוא פנוי מעסקו מחזר על דברי תורה ולומד דברי תורה הוא הנקרא תורתו אומנותו".

והיינו שהעיקר הוא אם אדם לומד כמה שהוא יכול, ואף אם נאלץ לעסוק בפרנסה, הוא עוסק רק כדי חייו, ואינו "אץ להעשיר" (לשון הכתוב במשלי כח, כ), אלא רק מה שמוכרח, כדי חייו, ובכל שאר הזמן הוא לומד, ואף שיכול להעשיר ולהרוויח יותר, הוא לומד, כי חבל על כל רגע, ואם יש איזה רווח שמזדמן מן השמים ניחא, אבל אם צריך לעשות איזה השתדלות בשביל להרוויח יותר, זה אץ להעשיר, ויכול באותו הזמן ללמוד עוד חמש דקות, ואם יחפש עשירות במקום ללמוד זה ביטול תורה.

ומעשים שהיו בבני תורה שעוסקים בתורה, שהיה אפשרות להרוויח הרבה כסף על ידי איזה פעולה, אבל היה בזה ביטול תורה קצת, והם עסקו בזה בשביל רווח הממון, ובטלו קצת מלימודם, והסוף היה שהפסידו הכל, כי זה 'אץ להעשיר', ומי **שעוסק בתורה אם הוא מחפש עשירות במקום ללמוד, סופו הפוך, שיפסיד יותר!**

ושמעתי מעשה באחד שהיה סוחר, אבל עשה גדר לעצמו שלא ליקח הלוואות, ורק מהכסף שיש לו היה קונה ומוכר, וזה גדר ומנהג טוב, שלא לוות, כפי שמבקשים בברכת המזון ונא אל תצריכנו וכו' ולא לידי הלוואתם, ואם מתפללים ומבקשים על זה, זהו מנהג טוב, ואכן תמיד הוא הסתדר בלי הלוואות, והיה מרוויח כמה שצריך כדי חייו.

ופעם אחת הגיע לידו איזה מסחר, שאם ילווה יוכל להרוויח רווח גדול מאד, והחליט כי בשביל זה כדאי ללוות, ולקח הלוואה, ומאז כל הזמן הוא היה מוכרח ללוות, ותמיד היו לו חובות, ולא יצא מזה, וקודם כשהיה לו הגדר שלא ללוות, הוא חי חיים טובים ולא הוצרך ללוות, אבל כששבר את הגדר ללוואה – כיון שלווה – כיון שלווה!

והיינו מפני שזה מנהג טוב שלא ללוות, וכיון ששבר את המנהג נענש. ומעשה שהיה באחד שנהג מנהג טוב ללוות טלית קטן של צמר, כי צמר חייב בציצית מדאורייתא, ואילו בשאר מינים זו מחלוקת הפוסקים אם חייבים מדאורייתא או לא, ושאל את הקהילות יעקב האם אפשר להחליף טלית שאינה של צמר, וענהו הקהילות יעקב שלא, כי זה מנהג של מצוה, ומנהג של מצוה לא מתירים, וחייבים להמשיך לנהוג בו.

ועוד בענין פרנסה, מעשה באחד שבא אל החזון איש וביקש ברכה לפרנסה, וברכו החזון איש שתהיה לו פרנסה, ובאמת הייתה לו פרנסה, ולעומתו היה אדם אחר שאמר אין לי עבודה, ומהיכן אתפרנס בלי עבודה, וביקש ברכה על עבודה, וברכו החזון איש על עבודה, ובאמת הייתה לו

דעביד רחמנא לטב עביד, והכל מן השמים ולטובה, לטובתו שיצליח היכן שרוצים אותו, אבל היכן שלא רוצים אותו זה לא לטובתו, ואם הוא יעשה לחץ על דבר שאינו לטובתו הוא יפסיד מזה.

ימי בין המצרים זמן החורבן

והנה אנו נמצאים עכשיו בימי בין המצרים, שבין שבעה עשר בתמוז לתשעה באב, והמשנה ברורה בסוף סימן תקנ"א כתב בשם האר"י "שיתאבל בימים ההם אחר חצי היום ויבכה כמו חצי שעה", והיינו מפני שיש על מה לבכות! על חורבן בית המקדש שהיה בימים אלו, ותחילת החורבן היה בשבעה עשר בתמוז שבו הובקעה העיר, ואחר כך בתשעה באב היה החורבן עצמו, והוא זמן של חורבן.

ואמרו חז"ל (תענית ל, ב) כל המתאבל על ירושלים זוכה ורואה בשמחתה ושאינו מתאבל על ירושלים אינו רואה בשמחתה, ולמדו זאת מהפסוק שמחו את ירושלים וגילו בה כל אהביה שישו איתה משוש כל המתאבלים עליה, שמי שמתאבל על ירושלים זוכה לראות בשמחתה, אבל מי שאינו מתאבל, שאינו מרגיש שחסר לו בית המקדש, ולא אכפת לו מזה, אין לו זכויות לבית המקדש, ואינו רואה בשמחתה.

וימי בין המצרים שהם זמן החורבן, זה זמן של מידת הדין, ולכן כתוב בפוסקים (אר"ח סימן תקנ"א) **שצריך בימים אלו להיזהר מהרבה דברים, כי מידת הדין שולטת בהם, וצריכים מאד להיזהר.**

התעוררות לתיקון חטאי החורבן

והם זמן של תשובה על חטאי החורבן, כמו שכתב הרמב"ם בהלכות תעניות (ה, א) שכל הצומות שתיקנו חכמים זכר לחורבן, שבעה עשר בתמוז ותשעה באב, וכן עשרה בטבת שבו התחיל המצור על ירושלים, וצום גדליה שבו גם כן הייתה צרה גדולה, שנהרג גדליה בן אחיקם, ואבדה שארית הפליטה, כל הצומות האלו הם זמן של מידת הדין, ונועדו לעורר לחזור בתשובה על החטאים שגרמו את החורבן.

והיינו מפני שאם עדיין יש חורבן, זה סימן שהחטאים נמשכים, וכמו שאמרו חז"ל (ירושלמי יומא א, א) כל דור שלא נבנה בית המקדש בימיו כאילו נחרב בימיו, והיינו שהדור אשם בהמשך החורבן, מפני שממשיכים באותם החטאים שגרמו לחורבן, ואם חטא החורבן היה נפסק כבר לא היה חורבן, ורק מחמת חטאינו החורבן נמשך, כמו שכתוב (דניאל ט, טו) "כי בחטאינו ובעוונות אבותינו ירושלים ועמך לחרפה לכל סביבותינו", ואם אנחנו היינו מתקנים את החטאים כבר לא היה חורבן, ולכן נועדו הצומות, כדי שאנחנו ניזכר ונדע שאנו ממשיכים את החטאים של החורבן ולכן החורבן נמשך, ונתעורר לחזור בתשובה.

ואמנם התנאים והאמוראים וכל הצדיקים בודאי אינם אשמים בחורבן, ורק הדור אשם, היינו כלל הציבור שאינם צדיקים, שאצלם יש שנאת חנם שזה מידות רעות, וממשיכים את המידות הרעות שגרמו את החורבן, ולכן צריכים לתיקון המידות, שבמקום שנאת חנם יהיה אהבת חנם, ובאמת אין זה חנם אלא כך הדין, "ואהבת לרעך כמוך!"

ואם כל הציבור היה כך, או על כל פנים רוב הציבור, מסתמא מספיק גם רוב הציבור, כי התנאים והאמוראים וכל הצדיקים הם רק מיעוט, ואם רוב הציבור היה מתקן את זה, אזי היה מתוקן חטא החורבן, וכל מה שעדיין

החורבן נמשך זה בגלל שהחטא הזה של מידות רעות נמשך. אם כן יש לנו עצה לתיקון החורבן, על ידי מידות טובות.

לימוד מוסר להכרת החטאים

אך דא עקא שבדרך כלל לא מרגישים שצריכים לתיקון המידות, וכמו שאמרו חז"ל (יומא ט, ב) ראשונים שנתגלה עוונם נתגלה קיצם, אחרונים שלא נתגלה עוונם לא נתגלה קיצם, היינו שבחורבן בית ראשון נתגלה הקץ, שאחרי שבעים שנה ישבו מהגלות וייבנה בית המקדש השני, ואילו חורבן בית שני לא נתגלה קיצו.

והטעם לזה מפני שבבית ראשון היה עוונם גלוי וידוע, עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים, וכיון שידעו מה הם החטאים, חזרו בתשובה עליהם ונבנה בית המקדש השני, אבל בבית שני היה החטא שנאת חנם, וזהו חטא שאינו גלוי, כי כל אחד חושב שהוא צודק ואינו מרגיש שזה חטא, וסבור שאין זו שנאת חנם אלא שנאה מוצדקת... וכיון שלא מרגישים את החטא לא חוזרים בתשובה על זה, ולכן החורבן נמשך.

ואם היינו במדרגה להרגיש את החטא ומקיימים ואהבת לרעך כמוך בשלמות, כבר לא היה חורבן, אבל החורבן נמשך כי החטא נמשך.

והעצה לכל הדברים האלה היא לפשפש במעשיו, על ידי ספרי מוסר, וכמו שכתב המשנה ברורה בסימן א' כי מה שאמרו חז"ל שהתורה היא תבלין ליצר הרע, אמנם כל תורה היא תבלין, אבל בעיקר תורת היראה שבספרי המוסר, זה גם דברי תורה, וזה תבלין המועיל ממש ישיר נגד היצר הרע, כי בספרי המוסר לאט-לאט מגלים מה הם החטאים, מה זה מידות רעות ומה זה מידות טובות, שכל ספרי המוסר מסבירים את זה.

ובחובות הלבבות מסביר הרבה מאד, מה הם חובות הלבבות, איך הלב צריך להיות, וכן בשערי תשובה ובמסילת ישרים מסבירים את זה, אבל שם זה יותר בקיצור, והחובות הלבבות מאריך יותר, ומי שיש לו קביעות בספרי המוסר, על ידי זה הוא מתקדם ונמצא בדרך לשלמות.

הלומד מוסר – צדיק על שם סופו

ובשערי תשובה (ב, ו) כתב שאם אדם מקבל עליו לשמוע מוסר החכמים והמוכיחים, ולקיים את כל מה שישמע, הרי זה כעין נעשה ונשמע, שהנעשה קודם לנשמע, והוא נחשב כבר מעשיו צדיק גמור, כי הוא כבר נמצא בדרך הטובה שתביא אותו לתיקון כל המעשים בשלמות.

והנה בעבר היו מוכיחים ומגידים גדולי עולם שהיו אומרים דברי תוכחה, אך בזמננו יש את ספרי המוסר, שהם גם כן מוכיחים, ומי שיש לו קביעות ללמוד בספרי מוסר, על ידי זה הוא יגיע בסוף להרבה מדרגות, ואם זה בקבלה חזקה אצלו, שבטוח שימשיך בה, אזי כמו שכתב רבינו יונה הוא נעשה בזה צדיק גמור כבר מעשיו, וצדק נפשו בשעה קלה, וזוכה כבר מעשיו לשכר על כל המעשים הטובים שעתידי לעשות.

לכן הקביעות בספרי מוסר זה דבר שנותן הרבה מאד זכויות, וזו העצה להתקדם ולעלות ממדרגה למדרגה כל הזמן, להיות בן עלייה! יהי רצון שכולנו נזכה להיות בני עלייה בעזרת השם.

דברי חיזוק לאברכים בעקבות מחלת הקורונה – יום חמישי י"ז בתמוז

בימים אלה, שיש קשיים לעשות מה שצריך, העיקר זה תלמוד תורה כנגד כולם. עסק התורה זה הדבר הראשון, והזכות הכי גדולה, לפירותיהן בעולם הזה והקרן קיימת לעולם הבא, ללמוד כמה שאפשר!

אבל צריך שיהיה בצורה נעימה, שכל אחד ירגיש נעים בבית, בלי מתח, ובשמחה, שתהיה אווירה נעימה לנצל את הזמן גם לכל מה שחייבים, שגם התפילה תהיה בכוונה, כי כשאדם רגוע הוא מתפקד אחרת בכל מה שצריך! וגם בין אדם לחברו, להתייחס בסבר פנים יפות, בלי כעס ובלי מתח, ובלי לשון הרע חס ושלום, שהכל יהיה כפי ההלכה, שזה חיים טובים ומאושרים. חיי התורה והמצוות הם חיים מאושרים.

וחשוב מאד בזמנים האלה לעמוד בניסיון, זו זכות עצומה מאד, ולפום צערא אגרא (אבות ה, כג), לעמוד בניסיון להיזהר מדברים אסורים, לא לדבר ביקורת על שום אדם, שזה לשון הרע, והוא חטא חמור מאד, ובמקום זה יש לדבר בדברי תורה, דברי תורה ודברי מוסר, דברי אמונה ויראת שמים, ובין אדם לחברו, העיקר זה ואהבת לרעך כמוך, שזה כלל גדול בתורה, שכל התורה היא אחרת אם יש אהבת הבריות.

וכאמור זה חשוב מאד, בזמן שיש קשיים, לעמוד בניסיון ולקיים את כל מה שהתורה דורשת, את אהבת הבריות, לדבר בנחת ובצורה יפה עם כל אחד ואחד, בתוך הבית וגם עם כל אחד ואחד, כגון כשמדברים בטלפון, שהכל יהיה בצורה נעימה כמו שצריך להיות, מתוך אהבת הבריות. את הקשיים אפשר לנצל, לעמוד בניסיון ולקבל זכויות עצומות!

ובזכות זה גם כן נזכה במהרה שהמחלה תעבור, שכבר לא תהיה מחלה, שכולם יהיו בריאים, שאף אחד לא יידבק מהמחלה בעזרת השם, ונזכה לסייעתא דשמיא בכל העניינים.

נדבת ידידינו החפץ בעילום שמו
לזכות לסייעתא דשמיא
במציאת דירה ופרנסה טובה

לעילוי נשמת
הר"ר **חיים משה** בן הרב **יצחק**
זצ"ל
נלב"ע ר"ח מנ"א - תנצב"ה

לעילוי נשמת הגאון
רבי **יעקב משה שוורץ** זצ"ל
בן ר' **בונם** זצ"ל
נלב"ע ר"ח מנ"א תשס"ט - תנצב"ה

לע"נ מרן הגאון האמיתי צ"ע
רבי **שלמה טנא** זצוק"ל
בעל ה"ברכת שלמה"
נלב"ע כ"ח תמוז תשמ"ו - תנצב"ה